

rýdže železo v danej asociácii už nevyskytuje. Na Slovensku opisuje rýdže železo s obsahom niklu — awaruit J. Kantor (1955) zo serpentinizovaných ultrabázických hornín Spišsko-gemerského rudohoria.

V našom prípade (ak berieme do úvahy, že sa jedná o metamorfované staršie bázické horniny, čiastočne prepracované intrúziou granitoidného plutónu) vznik rýdžeho železa súvisí s redukciou z pôvodného magnetitu, avšak nie je známy čas jeho vzniku. Pre-

mena magnetitu mohla nastať ešte v štádiu formovania bázických efuzívnych či intruzívnych hornín, t. j. pred ich metamorfózou alebo v čase metamorfózy týchto hornín a ich čiastočného prepracovania vplyvom intrúzie granitoidného plutónu. Premena prebiehala v redukčnom prostredí pod vplyvom plynokvapalných fluíd (vodíkom, prípadne kyslíčnikom uhličitým). Pokročilejšia plutonizácia horniny (vz. NT-2) viedla k zániku rýdžeho železa.

Geologický ústav D. Štúra
Bratislava

ZO ŽIVOTA SPOLOČNOSTI

Dionýz Vass: **Geodynamický vývoj vnútorných molás** (Košice 15. 4. 1985).

Vnútorné molasy predstavujú detritické sedimenty vyplňujúce vnútrohorské panvy. V Západných Karpatoch sú dobre vyvinuté alpske vnútrohorské panvy. V modeli tektoniky dosiek patria do skupiny kolíznych panví. Kolízne panvy vznikajú v 5. období Wilsonovho cyklu, t. j. v procese vrcholenia konvergencie litosférických dosiek pri kolízii typu kontinent — kontinent.

V Západných Karpatoch vnútrohorské panvy ležia na vnútorných a čiastočne na vonkajších jednotkách Karpát. Možno ich rozdeliť na pozdĺžne vnútrohorské panvy a vnútorné kotliny.

Charakteristické znaky pozdĺžnych vnútrohorských panví: plošná rozloha niekoľko 1000 km²; počas vyplňovania panví prevládalo morské prostredie; hrúbka výplne 5000—7000 m, kulminácia subsidencie v bádene a sarmate (rýchlosť sedimentácie dosahuje hodnôt prevyšujúcich 20 cm/100 rokov); vyplňovanie panví sprevádzal vulkanizmus, ktorý kulminoval v bádene a sarmate; panvy majú dve štruktúrne etáže: spodná je sčasti prevrátená a porušená zlomami, vrchná má blokovú stavbu; zlomy sú často synsedimentárne s výškami skokov niekoľko 100 m a úhrnné výšky skokov na zlomových systémoch presahujú 1000 m. Zlomová aktivita

kulminovala v bádene a sarmate; stavba panví je zložitá hrástovo-grabenová.

Vnútorné kotliny sa od pozdĺžnych vnútrohorských panví líšia: malým plošným rozsahom (niekoľko 100 km²); počas vyplňovania kotlin prevládalo kontinentálne prostredie; menšou intenzitou subsidencie (hrúbka výplne okolo 1500 m); jednoduchou blokovou stavbou; vývoj niektorých kotlin bol intímne spätý s vulkanizmom (intravulkanické kotliny), na iné kotliny vulkanizmus nemal vplyv.

Na genézu vnútrohorských panví je mnoho názorov. Pozdĺžne vnútrohorské panvy vznikli: na križovaní hlboko založených tektonických švov — lineamentov (Buday); na obvode panónskeho diapiiru (Vass, Čech); pri rozťahovaní kôry v priestore Západných Karpát v dôsledku skracovania kôry vo Východných Karpatoch (Burchfiel, Royden).

O mechanizme roztvárania viedenskej panvy vzniklo niekoľko špecifických názorov: roztváranie typu pull-apart pri horizontálnych procesoch na zlomoch (Royden et al., Roth); roztváranie ľavou rotáciou kryhového poľa Karpát voči Alpám a platforme (Roth); oživenie epivariského aulakogénu medzi lednickou zónou a peripieninským lineamentom (Pliva); izostatický pokles panvy po nasunutí vonkajších prikrovov (zhrubnutie kôry) v bezprostrednom susedstve panvy (Jiříček, Tomek).